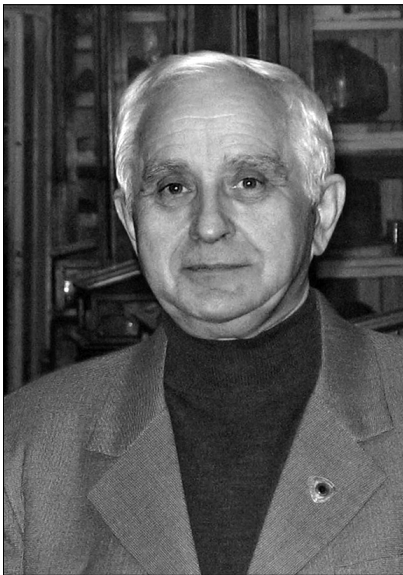

ВІКТОРУ МИКОЛАЙОВИЧУ КВАСНИЦІ – 70

---

8 квітня цього року виповнилось 70 років від дня народження відомого в Україні та за її межами мінералога і кристалографа, одного з найавторитетніших у нашій державі дослідника алмазів, президента Українського мінералогічного товариства (УМТ), завідувача відділу проблем алмазоносності Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семеника НАН України (ІГМР), доктора геолого-мінералогічних наук, професора Віктора Миколайовича Квасниці.

Віктор Квасниця народився в 1942 р. в с. Грицеволя на Галичині, у селянській сім'ї. У 1958 р., закінчивши Лопатинську середню школу (с.м.т. Лопатин, Львівська обл.), охоплений бажанням сіяти "розумне, добре, вічне", він вступив у Бродівське педагогічне училище (м. Броди, Львівська обл.). З дипломом шкільного вчителя 1 серпня 1961 р. він розпочав свою освітянську працю у школі с. Станіславчик рідної області та вже через два місяці був мобілізований до лав Радянської армії. За три роки служби і роздумів про майбутній фах

Віктор Квасниця вирішує присвятити себе геології, успішно складає вступні іспити на геологічний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка і з 1 вересня 1964 р. стає студентом.

Серед майбутніх геологів Віктор Квасниця вирізняється серйозним ставленням до навчання, допитливістю, схильністю та прагненням до наукової праці. Здібного студента помітив завідувач кафедри кристалографії геологічного факультету, відомий дослідник якутських алмазів, професор Збігнев Владиславович Бартошинський і залучив другокурсника до вивчення кристалографії, а згодом й інших властивостей алмазу. Вчитель не помилюся у виборі — для учня всебічне вивчення алмазу з різних регіонів світу стало справою усієї подальшої наукової діяльності.

У 1969 р. професор, а невдовзі — академік АН УРСР Євген Костянтинівич Лазаренко, очоливши Інститут геологічних наук АН УРСР, пропонує Вікторові Квасниці — випускнику геологічного факультету за спеціальністю "геохімія", продовжити навчання. Вступивши до аспірантури В.М. Квасниця займається виключно мінералогічним і кристалографічним вивченням алмазів України у новоствореному відділі регіональної та генетичної мінералогії. Закінчити навчання в аспірантурі довелося уже в Інституті геохімії та фізики мінералів АН УРСР (нині ІГМР), куди в серпні 1972 р. був переведений відділ академіка Є.К. Лазаренка.

Через два роки після закінчення аспірантури В.М. Квасниця захищає кандидатську дисертацію на тему "Мінералогія и кристалографія алмазов України" (1974) і продовжує наукову працю під керівництвом академіка у тому ж відділі, спочатку молодшим, а вже з квітня 1980 р. — старшим науковим співробітником. З огляду на глибокі знання

молодого кандидата геолого-мінералогічних наук з мінералогії та геології в цілому, у травні 1980 р. його призначають вченим секретарем Інституту геохімії і фізики мінералів АН УРСР, на цій посаді він перебуває до вересня 1982 р.

Не зважаючи на завантаженість науково-організаційними питаннями і різноманітною дослідницькою роботою за тематикою відділу регіональної та генетичної мінералогії, Віктор Миколайович не полишає вивчення алмазів України. Оскільки кристали цього мінералу переважно мікроскопічні, то їх вивчення вимагає спеціальних методичних підходів і майстерності, притаманних саме В.М. Квасниці. У цьому напрямі він працює багато, ювелірно, творчо і результативно. Його науковими статтями, особистими та написаними у співавторстві, рясніють відомі фахові журнали мінералогічного напрямку України та Росії.

Повнота досліджуваних колекцій алмазу з різних геологічних формувань багатьох регіонів України та з кімберлітів декількох алмазодносних провінцій світу, глибоке і всебічне вивчення цього мінералу дали вагомий результат наукового і практичного значення. Вони і лягли в основу написання дисертації під назвою "Типоморфізм мікрокристаллов алмаза", яку В.М. Квасниця успішно захистив у 1992 р., здобувши науковий ступінь доктора геолого-мінералогічних наук.

Ще до захисту докторської дисертації почалося сходження Віктора Миколайовича службовою драбиною. У червні 1990 р. він став завідувачем лабораторії електронної мікроскопії відділу проблем алмазодносності. Найприкметнішим та найголовнішим було те, що тематика нового відділу повністю відповідала провідному напрямку наукових інтересів В.М. Квасниці. Тому не дивно, що у 1996 р. відділ проблем алмазодносності в ІГМР очолив саме він.

Маючи великий досвід з вивчення мінералогії, кристалографії та генетичних особливостей алмазу і супутніх мінералів родовищ Якутії, Біломор'я, Казахстану, Південної Африки, Бразилії та Австралії, порівнюючи їх з даними вивчення алмазів України, Віктор Миколайович спрямовує тематику відділу на встановлення генезису останніх, а також на масштабне вивчення кристалографії мінералів України. Для декількох десятків мінералів із різних регіонів ним вперше проведені детальні кри-

сталографічні дослідження, більшість результатів яких ввійшли в монографічні праці з мінералогії України чи висвітлені в окремих публікаціях.

У цій складній, але дуже важливій справі він особисто дуже багато і плідно працює, використовує лабораторну базу ІГМР, а згодом сучасну аналітичну базу Німеччини, співпрацює з її вченими та вченими інших країн. Його спокійна, зовні непоказна, але цілеспрямована, виважена до деталей праця останнього десятиліття просто вражає. Віктор Миколайович — яскравий приклад вченого, вірного на все життя один раз обраному предмету дослідження, він працює до самозабуття не за почесні регалії, фінансові вигоди чи скоромишу славу, його веде всеохопне прагнення до нового знання.

Однак ювіляру судилося займатись не тільки наукою: тривалий час Віктор Квасниця був вченим секретарем Постійної комісії мінералогії і геохімії Карпато-Балканської геологічної асоціації (КБГА), згодом очолив цю комісію та національну підкомісію мінералогії КБГА. У тому, що побачили світ чотири томи книги "Мінерали Українських Карпат" (Київ-Львів, 1990, 1995, 2003, 2011) і спільне з мінералогами Угорщини, Румунії, Словаччини, Польщі та Чехії англomовне видання "Minerals of the Carpathians" (Прага, 2002) — велика заслуга ювіляра як автора, редактора й організатора.

У 2001 р. на шостому з'їзді Українського мінералогічного товариства мінералоги України обрали його президентом УМТ. Віктор Миколайович сприйняв цю довіру зовні спокійно, бо знав, що без розвитку української мінералогії в цілому неможливе вирішення проблем розвитку мінерально-сировинної бази держави. На той час становище УМТ в усіх відношеннях було непростим, постало питання щодо доцільності продовження його діяльності. Віктор Миколайович спокійно і розважливо, як звик робити усе, почав активізувати діяльність Товариства. Результати не забарились: завдяки його ініціативі, старанням, безпосередній активній участі в 2004 р. засновано щорічний науковий журнал "Записки Українського мінералогічного товариства", незмінним головним редактором якого є В.М. Квасниця. Без сторонньої фінансової допомоги, лише завдяки взаємовигідній співпраці УМТ з виробничими геологічними організаціями, навчальними закладами геоло-

гічного профілю, Спілкою геологів України товариство щорічно випускає високохудожні календарі з інформацією про мінеральні багатства різних регіонів України, проводить конференції, з'їзди, наукові читання. Під егідою УМТ щорічно проводиться конкурс на здобуття премії імені академіка Є.К. Лазаренка для молодих вчених-мінералогів, започатковано випуск спеціальних поштових знаків із зображенням мінералів і відомих мінералогів, вшановується пам'ять видатних мінералогів і кристалографів, а головне — активізується діяльність відділень УМТ і їх взаємна співпраця. В усьому цьому велика заслуга насамперед президента УМТ В.М. Квасниці. Тому на сьомому і восьмому з'їздах (2006, 2011) українські мінералоги знову обрали його президентом УМТ.

Віктор Миколайович як кристалограф і мінералог не міг не бути зачарованим красою природних кристалів. Він знає внутрішню причину краси кристалів і несе свої знання іншим, популяризує науку про природні кристали, ніби хоче сказати пересічним українцям: подивіться, яку красу містять в собі надра нашої землі, пізнавайте її, збагачайтеся духовно та бережіть цей безцінний скарб. З цією метою В.М. Квасниця разом зі співавторами пише кілька науково-популярних праць про кристали мінералів України, про алмаз і самородне золото — "Природные кристаллы Украины" (Львов : Свит, 1990, співавтори — В.І. Павлишин, О.І. Матковський); "Многоликий алмаз" (Донецк, 1993, співавтори — О.Д. Харків, Б.С. Панов); "Природа алмаза" (Київ : Наук. думка, 1994, співавтори — О.Д. Харків, М.М. Зінчук); "Самородное золото Украины" (К. : АртЕк, 1996, співавтор — І.К. Латиш) та низку статей про природні кристали в різних науково-популярних журналах, виступає по радіо та телебаченню.

Про внесок В.М. Квасниці у мінералогію й кристалографію взагалі й України зокрема можна написати ще багато, але щоб не втомлювати читачів просто охарактеризуємо значний творчий доробок вченого. Це понад понад 360 друкованих праць, в тому числі одна особиста монографія ("Мелкие алмазы". — Київ : Наук. думка, 1985) і 11 монографій у співавторстві, в більшості з яких Віктор Миколайович очолює список авторів. Свою спра-

ву наш ювіляр передавав і передає здібним молодим дослідникам і в 2008 р. заслужено одержав звання професора.

За здобутки у мінералогічній науці ювіляр нагороджений знаком Міністерства освіти і науки України "За наукові досягнення" (2008), а у 2011 р. за багаторічну плідну наукову, науково-організаційну і громадську діяльність, підготовку наукових кадрів та вагомі творчі здобутки у кристалографічних і мінералогічних дослідженнях — Почесною грамотою Президії НАН України. У 1992 р. книга "Природные кристаллы Украины" була відзначена дипломом Всесоюзного мінералогічного товариства як одна із найкращих робіт з популяризації мінералогії та кристалографії.

Завершуємо свою розповідь про Віктора Миколайовича тим, з чого, може, слід було починати. Немає сумніву, що всі здобутки в науці та житті досягнуті ним завдяки характеру, волі, енергії та розуму. Ці якості успадковуються від батьків, формуються в сім'ї, а от розвинути чи загубити їх — залежить від самої людини. Віктор Миколайович спадок батьків розвинув і примножив, виховавши у собі високе почуття обов'язку, вірності обраній справі, своєму роду і народу, органічного та вічного зв'язку зі своєю землею.

У цьому короткому нарисі ми не намагалися охарактеризувати результати наукових досліджень ювіляра, лише окреслили основні напрями його наукової, науково-організаційної, педагогічної і громадської діяльності.

Вітаючи шановного Віктора Миколайовича Квасницю, відомого кристалографа і мінералога, доброзичливого друга і колегу, шляхетну людину, щирого патріота зі славним 70-літтям від усього серця бажаємо йому міцного здоров'я, щастя та добра на довгі роки, здійснення усіх задумів і планів у науці, мрії і прагнень у особистому житті, сім'ї та родині, в нашій славній Україні.

Д.К. Возняк, Ю.А. Галабурда, Г.О. Кульчицька

Редколегія і редакція "Мінералогічного журналу" приєднуються до поздоровлень активному учаснику його роботи — члену редколегії та рецензентові. Нехай Ваші наукові знання і редакторський досвід й надалі служать зміцненню авторитету українського мінералогічного видання, вельмишановний Вікторе Миколайовичу!